

Versie 2. 17 mei 2026

Auteur: Agnes Dinkelman, publiek mediator

Handelingsperspectief na escalatie AZC-geweld voor burgemeesters van kleine en middelgrote gemeenten

Ongebruikelijk misschien, om ongevraagd een stuk aan te leveren, maar dit zijn ongebruikelijke tijden.

Veel burgemeesters zitten in de vuurlinie of kunnen er binnenkort in geraken. We hebben niet veel ervaring in Nederland met dit soort situaties en daarom biedt ik u mijn suggesties gebaseerd op dat wat ik heb geleerd gedurende en na spannende situaties in diverse buitenland.

Beste burgemeester,

In 9 punten vindt u een reeks suggesties, een handelingsperspectief voor twee momenten:

- 1. Op dezelfde dag waarop demonstraties uit de hand lopen*
- 2. Voor de periode aansluitend.*

Het betreft praktische en hands-on ondersteuning, compleet met mogelijke zinsneden die u kunt gebruiken.

Kies wat bij u past.

Succes,

Agnes Dinkelman

Stillare, conflict, cultuur en mentaliteit beïnvloeding

Handelingsperspectief na escalatie voor burgemeesters van kleine en middelgrote gemeenten (bv rond AZC-geweld)

Stap 1. Onmiddellijk herstellen van democratisch gezag

ME-inzet en arrestaties kunnen noodzakelijk zijn om acuut geweld te stoppen. Ik zal niet ingaan op de maatregelen die verder zijn ingezet gedurende de laatste dagen, zoals in Loosdrecht, het instellen van veiligheidsrisicogebieden of controles aan de invalswegen, daar ligt niet mijn expertise.

De stap die ogenblikkelijk daarna komt is het onmiddellijk herstellen van democratisch gezag zonder dat de gemeenschap zich als vijand behandeld voelt. Begrenzen vraagt duidelijkheid, uitleg vraagt oog voor alle groepen.

Dat betekent:

- zichtbaar aanwezig bestuur;
- één lijn vanuit burgemeester, raad en partners;
- het onderscheid maken tussen groepen inwoners.

Treedt de groep niet tegemoet met zachte consensus-taal alleen. Een deel van de groep interpreteert de relationele taal als zwakke en terugtrekkende macht. Bij mensen die bewust inzetten op dominantie, vernedering of ontregeling moet taal stevigheid, grenzen en gezag uitstralen.

Cruciaal: benoemen dat het conflict niet alleen over asielopvang gaat, maar ook over de vraag of het recht van de sterkste gaat winnen.

Kijk welke zinsneden bij u kunnen passen of u inspireren.

Suggestie gericht op de groep die intimideert en explosieven en geweld gebruikt

Niet: "We begrijpen dat dit emoties oproept."

Denk aan: "U mag boos zijn. U mag fel oneens zijn. Maar niemand in deze gemeente krijgt macht door dreiging of geweld. Mensen die dreiging en geweld gebruiken zullen we opsporen en vervolgen"

Niet: "We willen samen zoeken naar een oplossing."

Denk aan: “Wij gaan dit uitvoeren binnen de grenzen van de wet en met bescherming van alle inwoners. Wie invloed wil, zal dat via het gesprek en de democratische weg moeten doen.”

“Angst en intimidatie accepteren we hier niet. Niet de sterkste of de gewelddadigste "wint".

“Niemand krijgt hier de macht door intimidatie of geweld. Wij beschermen het recht van inwoners om zorgen te uiten én het recht van anderen om veilig te zijn.”

“Een fakkeltocht, dreiging of geweld maakt een argument niet sterker. Het laat alleen zien dat de drager anderen wil overheersen.”

“Degene met de grootste fakkel, de zwaarste vuurwerkbom of de sterkste vuisten krijgt niet automatisch zijn zin. Dat is niet hoe onze cultuur in elkaar zit.”

Burgemeesters zijn geneigd relationele en verbindende taal te gebruiken.

Als democratische bestuurders alleen nog relationeel spreken en geen gezagstaal meer durven gebruiken, lijkt er ruimte te ontstaan voor antidemocratische bewegingen die wél duidelijkheid, macht en bescherming claimen. Wees dus duidelijk

De democratie omver werpen begint een acceptabel idee te worden voor een groep mensen: redeneringen als “wij verliezen onze cultuur onder de democratie dus moet er een sterke man komen die dat tegenhoudt, denk aan Orban die een hek om zijn land zet”.

De uitdaging is dus niet harder worden om het harder zijn. De uitdaging is: democratisch gezag opnieuw voelbaar maken als iets dat beschermt, begrenst én standhoudt onder druk.

Stap 2. Benoem de verschillende groepen

Het gezag herstellen is de eerste stap maar moet onmiddellijk gevolgd worden door een burgemeester die publiekelijk onderscheid maakt tussen:

1. inwoners die bewust ontregelen en het recht van de sterkste naar zich toe willen trekken
2. inwoners die worden meegezogen in escalatie en daardoor aanjagen en legitimeren
3. inwoners die bescherming, informatie en rust zoeken.

Per groep is de interventie verschillend.

- De eerste groep bestaat uit mensen die bewust inzetten op ontregeling van democratische besluitvorming. Zij gebruiken intimidatie, groepsdruk, bedreiging of angst om besluiten te beïnvloeden of bestuurders en inwoners het zwijgen op te leggen. Uiteindelijk richt hun handelen zich niet alleen op het AZC, maar ook op het gezag van raad, burgemeester en college. Om deze groep te begrenzen is het nodig de begrenzing ook voelbaar te maken: monitoring en strafrecht inzetten lijkt noodzakelijk.
- De tweede groep bestaat uit bezorgde inwoners die zich laten meeslepen in verharde of racistische retoriek. Angst, verlies van grip en online beïnvloeding kunnen ertoe leiden dat mensen grenzen overgaan die zij eerder niet zouden accepteren. Dit vraagt:
 - relationele beïnvloeding,
 - informatie over de werking van democratie
 - de gevolgen als democratie ten koste van autocratie verdwijnt
 - het openen van een uitweg zonder gezichtsverlies.

Investeer vanaf de eerste dag in deze groep (zie punt 3).

- De derde groep bestaat uit inwoners die vooral behoefte hebben aan informatie, bescherming en serieus contact met de overheid. Zij willen weten:
 - wat er precies gaat gebeuren; aantallen, veiligheidsprofiel, gender
 - hoe veiligheid wordt georganiseerd;
 - wat de gevolgen zijn voor hun leefomgeving;
 - waar zij terecht kunnen met zorgen.

Juist deze groep raakt vaak ondergesneeuwd wanneer radicale stemmen dominant worden. Deze groep vraagt zichtbare bescherming en serieus contact met de overheid. Zorg ervoor dat zij informatie krijgen (zie punt 3).

Voorkom dat je alle kritische inwoners wegzet als antidemocratisch. Dat vergroot de voedingsbodem voor radicalisering. Blijf dus steeds onderscheid maken:

Suggestie gericht op de groep die zich laat meeslepen door extreem-rechtse propaganda, polariserende social media en de opwindende van het moment.

“Er zijn inwoners die zorgen hebben over veiligheid, leefbaarheid en grip op hun omgeving. We delen daarom wat we weten. Maar er zijn ook mensen die bewust proberen de boel te ontregelen. Dat accepteren wij niet.”

“Ik wil u horen. Ook als u boos bent of zich niet gezien voelt. Maar we kunnen alleen verder als we in rust met elkaar spreken.”

“Wie andere inwoners bang maakt, probeert niet mee te praten maar probeert macht af te dwingen, wij beschermen onze inwoners daartegen.”

“Kritiek is onderdeel van een democratie. Intimidatie is dat niet.”

“We leven hier samen. Ik wil niet dat de ene burger de baas wordt over de andere burger. Niet door intimidatie, niet door geschreeuw en niet door dreiging. In deze gemeente geldt niet het recht van de sterkste.”

“Wij gaan niet besturen op basis van wie de meeste druk kan zetten. Niet op basis van angst. Niet op basis van intimidatie. Want als dat normaal wordt, verliest uiteindelijk iedere inwoner bescherming, ook uzelf.”

Stap 3. Stille stadsdiplomaten in actie

Voer zo snel mogelijk, dezelfde dag nog, afzonderlijke gesprekken met sleutelfiguren van de betrokken groepen.

Wanneer enkel repressief wordt gehandeld, ontstaat het risico dat groepen zich bevestigd voelen in het narratief dat “de overheid tegenover het volk staat”. Dan groeit legitimatie voor verdere escalatie. Het onderliggende proces moet daarom worden verkend en beïnvloed.

Dat hoeft u natuurlijk niet allemaal alleen te doen.

Zoek (liefst voorafgaand) naar mensen in uw gemeente die radicaal belangstellend kunnen zijn naar mensen met uiteenlopende denkbeelden, die overwicht hebben, van onbesproken gedrag zijn, die gewend zijn niet of maar matig te oordelen. die weten te luisteren en te verbinden. Geef hen de rol van stille stadsdiplomaat in de traditie van internationaal diplomaat Max van der Stoel.

Deze stille stadsdiplomaten gaan in gesprek met invloedrijke personen die een rol hebben gespeeld in de escalatie. We doelen nu niet op geweldplegers maar op invloedrijke spelers binnen de tweede groep.

Dat doen zij onder de radar, dat betekent, zonder media, zonder tegenstanders en op een rustige plek. De stille stadsdiplomaat werkt aan relaties en de-escalatie. Niet via publieke confrontatie, maar via gesprekken waarin ruimte ontstaat om gedrag bij te stellen zonder gezichtsverlies.

Hij/zij brengt deze personen niet bij elkaar maar verkent standpunten, ervaringen en ruimte voor verandering en beïnvloeding in het kader van openbare orde en veiligheid en in het kader van herstel van relatie met de lokale overheid.

Bondgenoten?

Het grote verschil met de bondgenoten-aanpak is dat in deze casussen de personen met wie gesproken wordt **niet** bij elkaar worden gebracht. De stadsdiplomaat spreekt met personen die in de casus leidend zijn, zij zijn meestal geen onderdeel van bestaande groepen die je als bondgenoot zou willen aansluiten. Vaak zijn zij sleutelfiguur in een gelegenheidsgroep die enkel op het thema van de AZC-protesten bij elkaar komt. Stille diplomatie heeft vaak een meer ad hoc karakter, gericht op een vraagstuk. Dat betekent praktisch gezien dat de gemeente de politie inzet voor de handhaving van de openbare orde en stadsdiplomaten voor de verkennende gesprekken over standpunten en ervaringen.

Wellicht kunnen verschillende bondgenoten uit de bondgenoten-aanpak eveneens worden ingezet voor informatie en beïnvloeding.

Laat de gesprekken zo snel mogelijk plaatsvinden.

Onderwerpen:

- Waar gaat de boosheid over?
- Op wie is de boosheid gericht?
- Is er nuance of wordt er over groepen en fenomenen gesproken?
- Welke geruchten circuleren?
- Welke verhalen bepalen het gedrag?
- Welke ervaringen uit het verleden werken door? (belangrijk!)
- Wie zoekt confrontatie?
- Wie jaagt de hitte van de situatie aan?
- Wie voelt zich vernederd, verraden, boos of bang?
- Wie twijfelt?
- Welke personen hebben invloed op de dynamiek?
- Wie heeft de positie om te de-escaleren?
- Wie heeft contacten in meerdere groepen (ook de inwoners die bescherming zoeken maar geweldloos demonstreren)
- Waar ligt de oplossing?

Escalatie wordt vaak collectief gevoed door verhalen en verontwaardiging, interpretaties van de werkelijkheid die gezamenlijk te onderzoeken zijn. In dit stadium is adressering niet aan de orde maar wel bevestiging dat de standpunten en zorgen worden gehoord.

Groepsdruk maakt dat deze gesprekken niet zomaar een oplossing kunnen bieden maar de druk kan verminderd worden en daarin ligt de waarde.

Deze gesprekken verminderen de druk waardoor een volgende fase met minder escalatiegevaar kan volgen.

Beleg een vergadering met alle stadsdiplomaten en inventariseer.

Stap 4 Bestuurder als gesprekspartner

Zorg dat inwoners de burgemeester en andere politieke ambtsdragers zien als belangrijke gesprekspartner in plaats van een koude, machtsbeluste tegenstander.

Richt u op snelle kleinschalige ontmoeting in plaats van grote en daardoor explosieve inspraakavonden.

Werk met de groep inwoners die worden meegezogen in escalatie (groep 2) en met de inwoners die bescherming, informatie en rust zoeken (groep 3).

Organiseer dus, samen met de stille stadsdiplomaten, handhaving, politie:

- kleine gesprekken met inwoners
- bijeenkomsten met jongeren
- afzonderlijke gesprekken met de felste tegenstanders
- veilige settings voor inwoners die zich geïntimideerd voelen.

Kies steeds voor overzichtelijke groepen van pakweg 6 tot 8 mensen.

U kunt zich voorbereiden want u heeft de informatie over wat er speelt vernomen van de stadsdiplomaat.

De druk is doorgaans minder groot omdat er aandacht is geweest voor de zorgen van de groepen door middel van gesprek met de stadsdiplomaten.

Openbare orde is niet enkel een technisch veiligheidsvraagstuk, herstel daarom democratisch evenwicht: werk aan relaties en doorbreek groepsdynamiek vóórdat geweld verder normaliseert.

Bespreek vooraf hoe u wilt omgaan met begrenzing: belediging, intimidatie, bedreiging en geweld worden begrensd. bepaal vooraf:

- welk gedrag acceptabel is
- wie ingrijpt
- welke rol burgemeester, stadsdiplomaat, politie en handhaving hebben
- hoe online intimidatie wordt opgepakt (zie 4 lagen en 5 clustermodel van Stillare, release in juni 2026)
- wanneer strafrecht of gebiedsmaatregelen nodig zijn.

Belediging, schelden of intimidatie is een grens. U meldt aan de groep dat u op deze wijze niet langer wenst te spreken. Dat u bereid bent verder te gaan als iedereen is afgekoeld en wil kiezen voor een fatsoenlijk gesprek, “zoals we dat in onze cultuur plegen te doen”.

Suggestie voor gesprek met groep 2 en 3 in kleine setting

“Als u zich zorgen maakt over veiligheid, leefbaarheid of verlies van grip: kom praten. Maar niet onder dreiging. Dat willen we niet in de Nederlandse cultuur.”

“De spelregels maken dat u beschermt wordt tegen mensen die u mogelijk willen overheersen. Als u vindt dat u overheerst wordt door het huidige gezag, kom dan praten, ik wil dat van u horen en met u in gesprek”

“Wij zien dat mensen boos en bezorgd zijn. Het gesprek daarover is belangrijk. We nodigen u uiteraard expliciet daartoe uit. Maar inwoners intimideren, vernederen of aanvallen is een grens. Degene met de grootste mond, de zwaarste vuurwerkbom of de sterkste vuisten bepaalt hier niet hoe wij samenleven.”

“Ik ben bereid het moeilijke gesprek te voeren. Ook over wantrouwen richting de overheid. Maar niet onder intimidatie. Niet als mensen bang worden gemaakt om hun mening uit te spreken.”

Zorg gedurende deze processen voor eenvoudige taal waarvan we weten dat ze door iedereen kan worden begrepen.

“Zorgen? Kom dan praten! Dat is belangrijk”

Het belangrijkste principe: mensen moeten invloed kunnen ervaren zonder dat geweld loont.

Besprek dus wat er speelt en wat de dilemma's van de burgemeester, de stille diplomaten en de ambtenaren zijn. Zij kunnen vrijuit spreken, politie en justitie kunnen dat niet, laat hen dus ook buiten dit proces.

Stap 5. Voorkom dat een veiligheids crisis verandert in een legitimiteits crisis van de democratische rechtsorde.

Gemeenten kunnen het migratievraagstuk dat zich concreet aandient als AZC huisvesting in uw gemeente niet meer uitsluitend benaderen als “spanningen rond opvanglocaties”.

Er zit een dieper conflict onder: een groeiende groep inwoners ervaart democratie niet langer als bescherming, maar als systeemverlies. In hun beleving:

- beschermt de democratische rechtsorde vooral “anderen”
- verliezen inwoners hun bekende wereld (vreemde taal in de straat, ander kleding en gewoonten)
- verliezen inwoners hun cultuur en hun toekomst (religie, rol van de vrouwen)
- verliezen inwoners hun faciliteiten (wonen)
- worden verdragen belangrijker gevonden dan lokale gemeenschap
- worden zorgen moreel afgekeurd
- en ontbreekt bestuurlijke begrenzing.

Daardoor ontstaat aantrekkingskracht van het idee van “de sterke leider”: iemand die wél ingrijpt, grenzen trekt en de groep beschermt.

Als gemeenten dit alleen beantwoorden met inclusietaal en uitleg van processen ontstaat bij een deel van de bevolking juist het beeld van zwakte en ontkenning. Dat betekent niet dat gemeenten autoritair moeten worden. Wel dat democratisch gezag steviger, concreet en zichtbaar moet worden gemaakt. Burgemeesters moeten expliciet spreken over bescherming van de gemeenschap en uitleggen hoe ze dat doen en waarom ze dat zo doen. Dat is niet zomaar makkelijk, maar wel nodig.

Veel inwoners horen woorden als “rechtsstaat”, “verdragen” en “democratische waarden” als taal van bovenaf. De koppeling met hun dagelijks leven ontbreekt. Lokale bestuurders zouden democratie concreter kunnen framen als bescherming tegen willekeur en machtsmisbruik:

Suggestie mbt de democratische rechtsorde

Niet: “Wij hebben niet goed naar u gecommuniceerd”.

Denk aan: “Ik wil met u overleggen: uw demonstraties maken duidelijk dat u niet wilt dat in onze gemeente een AZC komt, tegelijkertijd wil ik met u het gesprek zodat we er samen uitkomen. Hoe maken we dat in de praktijk passend, samen?”

Niet: “Democratie is het beste wat we hebben”.

Denk aan: “Als de een de ander gaat overheersen dan blijft er van onze vrijheid niets over. Dan kan de sterkste doen wat hij of zij wil. Daarom wil ik met u blijven overleggen, hoe zorgen we dat het voor u, voor mij en voor iedereen in ons land zo goed mogelijk leven is”.

“Vandaag wilt u misschien dat een sterke leider úw tegenstanders aanpakt. Maar morgen kan dezelfde macht tegen u gebruikt worden. Daarom hebben we spelregels die iedereen beschermen.”

“De democratische rechtsorde beschermt niet alleen minderheden. Zij beschermt ook gewone inwoners tegen willekeur, corruptie en machtsmisbruik.”

“Bescherming van onze gemeenschap betekent niet dat anderen minder mens zijn. Het betekent dat wij verantwoordelijkheid nemen voor hoe we hier samenleven.”

“Wie hier woont — nieuw of oud — heeft zich te verhouden tot de normen die onze gemeenschap leefbaar houden.”

“Het zou goed zijn als er beleid wordt ingevoerd op nationaal en Europees niveau. Daar wordt ook aan gewerkt maar wij staan nu voor deze lokale opdracht”

Democratisch gezag dat stevig en concreet en zichtbaar is, draagt uit dat het beschermt. Dit gebeurt door:

- grenzen te trekken
- oog voor zorgen te hebben
- uitleg te geven over de democratie (geen staatsinrichting maar hoe het het Recht van de Sterkste onder de duim kan houden, onderschat niet hoeveel mensen onvoldoende weten hoe de kernwaarden een rol spelen in ons bestel
- relaties te onderhouden
- moreel gezag zichtbaar te maken
- inwoners opnieuw onderdeel van dezelfde gemeenschap te laten voelen.

Stap 6. Angst voor fouten: benoem en bespreek de zorgen

Een belangrijk risico in het gesprek is dat burgemeesters het onderwerp van de zorgen om asielinstroom niet inhoudelijk benoemen, uit angst voor fouten.

Mensen zijn niet enkel ongerust over hun veiligheid, maar ervaren ook cultureel en moreel verlies. Veel inwoners hebben het gevoel dat vertrouwde omgangsvormen, herkenbaarheid, sociale samenhang en informele normen verdwijnen terwijl bestuurders daar ongemakkelijk of abstract over spreken. Zodra bestuurders dat verliesgevoel helemaal vermijden, ontstaat ruimte voor politici of groepen die wél woorden geven aan dat gevoel — maar dan vaak in polariserende of autoritaire termen.

Suggestie ten aanzien van zorgen m.b.t. asiel en migratie

“Ik hoor weleens dat er wordt gezegd dat buitenlanders onze cultuur vernietigen. Ik wil u daar graag over horen als dat speelt. Laten we daarover in gesprek gaan”

Niet: “Diversiteit is een verrijking.” Want voor mensen die verlies ervaren klinkt dat soms alsof hun ervaring wordt weggewuifd.

Denk aan: “Mensen willen hun buurt herkennen. Ze willen dat kinderen veilig kunnen opgroeien en dat mensen elkaar aanspreken op gedrag. Dat zijn legitieme wensen.”

“Een gemeenschap heeft behoefte aan herkenbaarheid, rust en gedeelde spelregels. Ik zou daar graag het gesprek over voeren”.

Niet: “Vluchtelingen hebben een veilige plek nodig”.

Denk aan: “Wij als inwoners van ... kunnen onderdeel zijn van een goede opvang waar niemand last van heeft: dat vraagt dat een groep uit onze gemeente deze mensen leert kennen en ze helpt om iets van Nederland te begrijpen, zowel taal, als waarden en normen”.

Erken publiekelijk het verliesgevoel zonder het wereldbeeld volledig te bevestigen.

Het is begrijpelijk dat u taal wilt vermijden over cultureel verlies uit angst om extreemrechts frame over te nemen. Het gevolg kan wel zijn dat inwoners zich opnieuw niet gezien voelen.

Bovenstaande zinnen halen het onderwerp uit de exclusieve sfeer van radicaal-rechts taalgebruik en brengt het terug in het democratisch midden.

Belangrijk is te laten zien dat bescherming van cultuur niet hetzelfde is als uitsluiting van anderen.

De uitdaging voor democratische bestuurders is dus om taal te ontwikkelen en te gebruiken die verlies, ontregeling en behoefte aan bescherming erkent, zonder groepen tot vijand te maken of democratische principes los te laten.

Stap 7. Gesprek over cultuur terugbrengen in de democratische gemeenschap

Veel burgemeesters vermijden woorden als “cultuur beschermen” omdat zij bang zijn exclusief of nationalistisch te klinken. Maar daardoor laten ze het onderwerp over aan groepen die cultuur definiëren als strijd tegen anderen.

Je zou cultuur democratischer en lokaler kunnen framen:

Suggestie om het begrip cultuur democratischer en lokaler te framen en terug te brengen in het democratisch discours

“Cultuur zit niet alleen in afkomst. Cultuur zit ook in hoe wij hier met elkaar omgaan. In vrijheid. In veiligheid. In dat kinderen naar school kunnen zonder angst. In dat meningsverschillen niet met geweld worden opgelost.”

“Onze gemeenschap mag van mensen verwachten dat zij bijdragen aan rust, veiligheid en wederzijds respect, dat is de cultuur die we hier wensen.”

“Wij accepteren niet dat intimidatie normaal wordt, dat is tegen onze cultuur.”

“Wij gaan onze gemeenschap niet laten regeren door angst, online ophitsing of het recht van de sterkste, daar hebben wij in onze cultuur een goede traditie in.”

“Een democratische overheid hoort niet zwak of afwezig te zijn. Zij hoort bescherming te bieden aan inwoners die vreedzaam willen samenleven, die vreedzaamheid is een belangrijk element van onze cultuur.”

In Nederland is het discours levendig dat verlangt naar een nieuwe situatie. Sommigen denken dat te bereiken door de democratie te ontmantelen. Democratie is immers als systeem kapot, dat zie je dagelijks!

Een deel van de aantrekkingskracht van autoritaire leiders als Orbán komt voort uit het beeld dat zij wél handelen en dat democratische leiders dat niet doen.

Democratische bestuurders laten vaak vooral procedure zien. Zij kunnen hun werk niet vatten in oneliners maar wel concreet maken wat ze wel doen en waarom ze dat doen en waar ze nog aan zouden willen werken met de inwoners.

Niet: “Het moet van Den Haag of het moet van Brussel.”

Denk aan wat zij wel doen:

- wat zij wél doen om leefbaarheid te beschermen
- hoe veiligheid bewaakt wordt
- welke grenzen aan overlast worden gesteld
- hoe druk op wijken wordt meegewogen
- hoe inwoners invloed hebben.

Stap 8. Menselijk en persoonlijk

Hou het menselijk, maak contact, heb radicaal belangstelling voor wat de ander u wil vertellen.

Vat samen wat u hoort en check of de boodschap is overgekomen.

Beschrijf wat uw verantwoordelijkheid is en waarom dat zo is. Uitleg van democratische regels en waarom die regels zijn zoals ze zijn is belangrijk. Veel mensen weten dit onvoldoende, zorg dat iedereen aan tafel op de hoogte is.

Bespreek uw eigen dilemma's, uw overwegingen en besluiten zonder in processen en protocollen te vervallen. Laat voelen wat dialoog is, laat ervaren dat zelfbeheersing aan de voet staat van democratie en plaats voor alle mensen in die democratie.

Maak afspraken voor follow up.

Suggestie voor gespreksonderwerpen (voor met name) de tweede groep:

- Zorgen om veiligheid, dochters, vrouwen, inbraken etc.
- Verliesgevoelens ten aanzien van cultuur, wonen, herkenbaarheid van normen en waarden etc.
- Democratie die niet doet wat het volk wil
- Recht van de Sterkste en de Grondwet
- Racistisch gekleurde denkbeelden
- Gevolgen van een ontmantelde democratie
- Toekomstwensen die lokaal waargemaakt kunnen worden

Suggestie voor een afscheids- of doorstartzin:

“De spelregels maken dat u beschermt wordt tegen mensen die u mogelijk willen overheersen. Als u vindt dat u overheerst wordt door het huidige gezag, kom dan terug, ik wil dat van u horen en met u in gesprek”

Bescherm zichtbaar de gemeenschap door taal te gebruiken die niet alleen zegt “dit mag niet”, maar ook benoemt wat je beschermt:

- het recht van inwoners om zonder angst hun mening te geven
- het recht van raadsleden om besluiten te nemen zonder intimidatie
- het recht van omwonenden om veilig te zijn
- het recht van tegenstanders om kritiek te uiten zonder geweld.

Werk toe naar een set afspraken in de sfeer van:

- dilemma's eerlijk bespreken
- bewoners serieus betrekken bij veiligheidsafspraken
- zichtbare terugkoppeling geven
- ruimte maken voor zorgen zonder racistische escalatie te legitimeren
- inwoners laten meedenken over omgangsvormen

Stap 9. Democratische gemeenschap

Investeer in democratische weerbaarheid als groepsproces.

Mensen raken niet alleen rationeel overtuigd. Groepsgevoel, erkenning, identiteit en morele positie spelen een grote rol. Dat betekent lokaal investeren in:

- kleine groepsgesprekken
- leiderschapstraining
- jongerenwerk
- weerbare gemeenschappen
- gesprekken over macht, angst en beïnvloeding
- oefenen met democratische conflicthantering
- zichtbare betrokkenheid op deze activiteiten van politieke ambtsdragers.

Introduceer het niet als abstract burgerschapsonderwijs, maar koppel het aan concrete spanningen in de wijk. Zet daartoe stille stadsdiplomaten in die daardoor de gemeenschap nog beter leren kennen en daardoor beter voorbereid raken in geval van een nieuwe escalatie.

Bestuurders kunnen actief in dit proces zijn door zich regelmatig te laten zien, zich te laten informeren door de deelnemers en te faciliteren waar mogelijk.

Dit stuk wordt u aangeboden, ter inspiratie, ongevraagd.

De situatie van onze Nederlandse burgemeesters is er een in de frontlinie, met dit stuk hoop ik u een hart onder de riem te steken.

Agnes Dinkelman 17 mei 2026

06 3616 8643

agnes.dinkelman@stillare.com